

نقش گسترده امام صادق(ع) در انتشار مکتب اهل بیت(ع)

یک محقق با بیان اینکه امهات مسائل فقه و شریعت ما به وسیله امام جعفر صادق(ع) منتشر شد، گفت: بیشترین شاگردان را ایشان داشتند که باعث گسترش دین اسلام شد. مدرسه امام صادق(ع) در برابر چهار مذهب دیگر به جهت نقش برتر و گسترده‌تری که امام جعفر صادق(ع) در انتشار مکتب اهل بیت(ع) ایفا کرده بودند به مذهب جعفری معروف شد.

همشهری آنلاین: یک محقق با بیان اینکه امهات مسائل فقه و شریعت ما به وسیله امام جعفر صادق(ع) منتشر شد، گفت: بیشترین شاگردان را ایشان داشتند که باعث گسترش دین اسلام شد. مدرسه امام صادق(ع) در برابر چهار مذهب دیگر به جهت نقش برتر و گسترده‌تری که امام جعفر صادق(ع) در انتشار مکتب اهل بیت(ع) ایفا کرده بودند به مذهب جعفری معروف شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین سید عباس رضوی، محقق و عضو هیئت تحریریه مجله حوزه در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد نقش امام جعفر صادق(ع) در رشد و بالندگی حوزه‌های علمی گفت: تأسیس حوزه‌های علوم دینی را باید در زمان خود رسول اکرم(ص) دانست؛ چون رسالت پیغمبر(ص) تلقی وحی و تبلیغ دین است و همچنین قضا و دادرسی بین مردم و اجرای احکام شریعت است.

وی افزود: به نص 171#&؛ العلماء ورثة الانبياء: علما وارثان پیامبرند. «غیر از تلقی وحی بقیه وظایف پیامبر(ص) به علما واگذار شده است. منظور از اینکه علما وارثان پیامبرند این است که وظایف پیغمبر(ص) به غیر از دریافت وحی به علما واگذار شد. علما باید در ابتدا دین را بفهمند و سپس برای مردم تبیین کنند و سپس تبلیغ و نشر دهد. تبلیغ، معرفی و نشر و اجرای احکام دین احتیاج به مجری و عالم دارد و نیاز به این امور باعث می‌شود که عده‌ای وارد این مقوله شوند و دین و احکام آن را به مردم بیاموزند.

رضوی در ادامه سخنانش اظهار داشت: از زمان خود پیامبر(ص) و به نص آیه 171#&؛...؛ فَلَوْلَا تَقَرَّرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ...؛ و شایسته نیست مؤمنان همگی [برای جهاد] کوچ کنند پس چرا از هر فرقه‌ای از آنان دسته‌ای کوچ نمی‌کنند تا [دسته‌ای] بمانند و [در دین آگاهی پیدا کنند و قوم خود را وقتی به سوی آنان بازگشتند بیم دهند باشد که آنان [از کیفر الهی] بترسند. «حلقات درسی در مسجد پیامبر(ص) تأسیس شد و افراد مختلف می‌آمدند و احکام دین و تفسیر قرآن و سنت پیامبر(ص) را یاد می‌گرفتند. پیامبر(ص) حتی به نواحی مختلف مبلغ می‌فرستادند، در مناطق مختلف مردم که دسترسی به شهر مدینه و پیامبر(ص) نداشتند، پیامبر(ص) افراد مختلفی را می‌فرستاد، اگر بخواهیم زمان تأسیس حوزه‌های علمی را بدانیم باید بگوییم که به قرن اول هجری و زمان مدینه‌الرسول(ص) برمی‌گردد.

وی با بیان اینکه نخستین کانون علمی و مدرسه علمی مسجدالنبی(ص) بود که از آنجا این محافل علمی به شهرهای دیگر گسترش پیدا کرد و سال به سال بر دامنه این محافل افزوده شد، بیان کرد: اگر در زمان پیامبر(ص) این محافل محدود بود، در زمان امام سجاد(ع) این حلقات بیشتر شد و داوطلبان بیشتر شدند تا زمان امام محمد باقر(ع) که افراد از شهرهای مختلف وارد مدینه شدند و حوزه بزرگی در این زمان تأسیس شد. در زمان امام جعفر صادق(ع) این حوزه به اوج رسید، پس مدینه‌الرسول(ص) مهم‌ترین کانون علمی جهان اسلام در سده اول، دوم و سوم بوده است. مستحضر هستید که امام جعفر صادق(ع) حدود 4000 شاگرد داشتند، این یعنی 4000 محدث که از شهرهای مختلف از جمله قم، ری، مصر، کوفه و... در این جلسات شرکت داشتند.

عضو هیئت تحریریه مجله فقه در ادامه سخنانش با بیان اینکه چه رشته‌هایی در این حوزه‌ها تدریس می‌شد، گفت: طلاب در این حوزه‌ها در علوم مختلفی مانند فقه، حدیث، تفسیر، علوم اجتماعی، اخلاق و... علم آموختند و به شهرها و موطن خود بازگشتند و مردم را به امور دینی آگاه کردند. اکنون حوزه‌ها در چند سال اخیر منحصر شده است به فقه، حدیث و اصول و قرآن، اما در زمان‌های گذشته حوزه‌ها اختصاص به علوم محض دینی نداشته است؛ یعنی تمام علوم انسانی و طبیعی آن زمان که نیاز بشر بوده در این حوزه‌ها مطرح بوده است.

وی با اشاره به اینکه در زمان امام جعفر صادق(ع) ایشان شاگرد متکلم داشتند؛ مانند هشام بن حکم و دانش‌های کلامی و فلسفی که وظیفه‌شان دفاع از دین بود در آن زمان رشد کردند، بیان کرد: همچنین امام جعفر صادق(ع) شاگرد فقیه هم داشتند؛ مانند زرارة و محمد بن مسلم، همچنین شاگرد کیمیا (شیمی) داشتند؛ مانند جابر بن حیان و... در طبیعیات نیز امام(ع) شاگردانی داشته‌اند، در روایات‌ها آمده است که بانویی درباره پرواز پرندگان تحقیق می‌کرد و به دنبال این بود که قانونی بدست آورد که چگونه پرندگان پرواز می‌کنند و چگونه زندگی و تولید مثل می‌کنند که امام جعفر صادق(ع) وی را راهنمایی کردند و به سؤالات او پاسخ دادند.

وی تصریح کرد: در قرن سوم دامنه علوم بیشتر گسترش یافت و علوم هندسه رشد یافت و در این علوم و علوم دیگر مانند

ستاره‌شناسی محققان و علمایی داشتیم، از دیگر علوم حوزه، طب بود. طب از رسالت‌های حوزه‌های علمیه بوده، در صد سال اخیر طب از حوزه جدا شد. در گذشته این گونه نبود که رشته‌ها از هم جدا باشند، در یک حوزه علوم مختلف تدریس می‌شد. در سده اخیر بود که علوم انسانی مرز خود را از علوم طبیعی جدا کرد و حوزه و دانشگاه از هم جدا شدند، وگرنه در زمان امام جعفر صادق(ع) حتی در قرن چهارم که اوج گسترش این علوم در حوزه بغداد و قم بود، طلاب؛ طب، هندسه و دیگر علوم تجربی را با علوم انسانی و دینی با هم می‌آموختند.

حجت الاسلام رضوی با اشاره به اینکه امام جعفر صادق(ع) را رئیس مذهب شیعه می‌گویند و مذهب ما به مذهب جعفری معروف شده، در حالی که در اصل نام مذهب ما مذهب و مکتب اهل بیت(ع) است، تصریح کرد: این نام‌گذاری به خاطر وجود مذاهب دیگر در زمان امام جعفر صادق(ع) است. از آنجا که امهات مسائل فقه و شریعت ما به وسیله امام جعفر صادق(ع) منتشر شده و بیشترین شاگردان را ایشان داشتند که باعث گسترش دین اسلام شد، این مدرسه به مذهب جعفری معروف شد، در برابر چهار مذهب دیگری که در آن زمان معروف شد، مانند مذهب مالکی، حنفی، حنبلی و شافعی. در برابر متشخص و برجسته شدن این چهار مذهب و چهار مدرسه، مذهب ما در همان دوران به مدرسه و مذهب جعفری معروف شد. به جهت نقش برتر و گسترده‌تری که امام جعفر صادق(ع) در انتشار مکتب اهل بیت(ع) ایفا کرده بودند.

وی با تأکید بر اینکه در زمان امام جعفر صادق(ع) در همه شهرهای بزرگ و معروف حوزه وجود داشت، اما چند تا حوزه خیلی معروف بود، حوزه اول حوزه مدینه‌الرسول(ص) بود که امام جعفر صادق(ع) در این شهر بودند، بیان کرد: بعد از این مدت امام جعفر صادق(ع) دو سال به شهر کوفه آمدند، یعنی حوزه کوفه همزمان با حوزه مدینه تأسیس شد و بخش بزرگی از راویان حدیث و مفسرین قرآن در کوفه تدریس می‌کردند که مکتب حدیثی کوفه به وجود آمد.

رضوی تأکید کرد: امام جعفر صادق(ع) در این مدت شاگردان زیادی در این حوزه تربیت کردند و در این زمان حوزه کوفه بالید و شاگردان زیادی از این حوزه در شهرهای مختلف بلاد و تمدن اسلامی منتشر شدند و باعث شد که حوزه‌هایی مانند قم و ... رشد کنند. آنچنان حوزه قم گسترش یافت که ابن بابویه نقل می‌کند در زمانی در شهر قم، 200 هزار محدث وجود داشت، یعنی تقریباً می‌توان گفت تمام مردم شهر، در کنار کارها و فعالیت‌های عمویشان تحصیل هم می‌کردند و محدث بودند.